

اسرارِ موسیقی

**فهم موسیقی از دریچه فلسفه و تفسیر
روایتی نو از درک و دریافت موسیقی است**

کتاب‌ها به زبان فارسی است که در آن، واکاوی مفهوم و معنای موسیقی و نقد آن، به شکلی جدی و فلسفه‌ورانه بررسی شده و برای علاقه‌مندان حوزه موسیقی که می‌خواهند درک عمیق‌تری از این پدیده دلنشین و عمیق داشته باشند، اتفاقی است خجسته و فرخنده. در همین جا باید اشاره کرد که ترجمه خوب شهاب طالقانی که خود از آهنگسازان و نوازندگان و پژوهشگران حوزه فلسفه هنر و موسیقی است و آلبومی به نام «بر خورشید هم برف نشست» منتشر کرده، لذت خواندن این کتاب را دوچندان کرده است.

راجر ورنن سکروتین (۱۹۴۴-۲۰۲۰) فیلسوف و نظریه‌پرداز بریتانیایی، در بسیاری از حوزه‌های اندیشه قلم‌فرسایی کرد که مهم‌ترین آن‌ها، زیباشناسی و سیاست بود. وی که به‌صراحت خود را از محافظه‌کاران می‌دانست، کتاب‌های بسیار مهمی در حوزه هنر و به‌ویژه موسیقی نگاشته که همگی، نشان از درک عمیق او و ذهن منتقد و پرسشگر وی داشته است. چه با نگرش‌های سیاسی و زیباشناسانه او همدل باشیم و چه نه، نمی‌توان انکار کرد که ژرفای تفکر او و نگاه عمیق فلسفی وی به مسئله هنر و موسیقی، بسیار شایان توجه است و برخی شارحین و اندیشمندان، او را در حوزه فلسفه‌ی قاره‌ای، بزرگ‌ترین فیلسوف بریتانیایی پس از برتراند راسل می‌دانند. اهالی فلسفه در ایران نیز بیشتر سکروتین را با کتاب «کانت» به ترجمه دکتر علی پایا که توسط انتشارات طرح نو به چاپ رسیده و از منابع اصلی آزمون‌های کارشناسی ارشد و دکترای فلسفه است می‌شناسند. سکروتین، دو کتاب مهم دیگر نیز در

موسیقی‌های بدون کلام، از سنت کلاسیک اروپایی گرفته تا موسیقی‌های نوین بنیاد سده بیستم و موسیقی اقوام و ملل مختلف (از جمله موسیقی دستگاهی خودمان) که واژگان، نقشی در برقراری ارتباط شنونده با آهنگساز و نحوه بیان احساس از جانب او ندارند، مسئله معناداری موسیقی، در نیرومندترین شکل خود پنجه‌درپنجه ما می‌افکنند. پرسش اصلی آن است که معنای یک قطعه موسیقی را چگونه باید فهمید؟ چگونه می‌توان احساس یا مطلب خاصی را در قالب نغمه‌ها و اصوات به شنونده «فهماند» و اساساً چگونه می‌توان انتظار داشت که همگان آن را به یک اندازه و یکسان فهم کنند؟ از عصر روشن‌اندیشی به این‌سو، به‌ویژه با انتشار نقد سوم ایمانوئل کانت با عنوان «نقد قوه حکم» که چیزی به نام «مفهوم اثر هنری» شکل گرفت، آهنگسازان بر آن شدند تا مفاهیم را در قالب موسیقی بی‌کلام بیان کنند. مفاهیمی چون قهرمان‌گویی، میهن‌پرستی، شاعرانگی، عشق، مرگ و... از همان زمان، مسئله چگونگی فهم مفهوم اثر هنری، ذهن اندیشمندان و پژوهش‌گران هنر را به خود مشغول داشت. فیلسوفان بزرگی چون نیچه، شوپنهاور، هانسلیک، گرنی، ویتگنشتاین، آذرنو، سکروتین و بسیاری دیگر، کوشیدند با تعمق در موسیقی و سازوکار آن، به نحوه برقراری ارتباط میان آهنگساز و شنونده، و فهم معنای مدنظر آهنگساز از جانب شنونده پی ببرند.

اینها بخشی از مقدمه مترجم کتاب «فهم موسیقی از دریچه فلسفه و تفسیر» نوشته راجر سکروتین است که انتشارات نقش جهان منتشر کرده و یکی از نخستین

مجید امانی
موسیقیدان

«فهم هر پدیده، نخستین بنیان برای داشتن اندیشه‌ای انتقادی و اتخاذ رویکردی منتقدانه به آن است. فهم و نقد در حوزه هنر، هر دو امری فلسفی و زیباشناسانه هستند. در کنار رویکردهایی چون نقد جامعه‌شناسانه، نقد روان‌شناسانه، نقد اقتصادمحور و دیگر نگرش‌هایی از این دست، ابتدا و در درجه نخست باید آن پدیده را فهمید و سپس به بررسی و پژوهیدن آن از زوایای گوناگون پرداخت. موسیقی، به‌عنوان یکی از پیچیده‌ترین و اسرارآمیزترین توانایی‌ها و هنرهای انسانی، پدیده‌ای است که بیشترین چالش را در جهت فهم و ادراک پیش‌روی ما قرار می‌دهد. حتی آن‌گاه که موسیقی، با کلام و شعر یا ترانه همراه می‌شود نیز نمی‌توان گفت که ما آن را می‌فهمیم. آنچه ما می‌فهمیم معنای واژگان آن شعر یا ترانه‌ای است که روی نغمه‌ها و هم‌آهنگی‌های موسیقی سروده شده یا موسیقی برای آن ساخته شده است. در این صورت، موسیقی می‌کوشد تا معنا و احساس واژگان شعر را به شنونده منتقل کند و در بسیاری مواقع (به‌ویژه در ترانه‌های عامه‌پسند مبتدلی که امروزه در جامعه‌ی ما رواج عجیبی پیدا کرده) آن قدر با معنای واژگان، نامربوط و ناجور به‌نظر می‌رسد که گویی شعر و موسیقی، هر یک به جهان خودشان تعلق دارند و از سر تصادف با یکدیگر برخورد کرده‌اند. بنابراین، مسئله فهم معنای موسیقی، کماکان به‌قوت خود باقی می‌ماند. در

جهان زندان من است

■ نویسنده: اسلاوی
ژیزک
■ مترجم: فرزام کریمی
■ ناشر: جغد

کتاب «جهان زندان من است؛ من در خواب رویایی دیدم...» روایت گفت‌وگوی اسلاوی ژیزک با نادرزدا تولوکونیکووا در زمانی است که این خواننده در زندان روسیه و در انتظار روز محاکمه‌اش به‌سر می‌برد. نادرزدا تولوکونیکووا خواننده اصلی گروه پانک‌راک فمینیست روسی، یکی از برجسته‌ترین و رادیکال‌ترین هنرمندان قرن بیستم‌ویکم است. این گفت‌وگو که جرعه‌اش از روایت نادرزدا درباره‌ی رویای نامه‌نگاری‌اش با ژیزک زده شده، در واقعیت سرشار از گشودگی و بازشدن دریچه‌هایی رو به سیاست و فرهنگ در جهان امروز است.

کتاب شیخ تام جود

■ نویسنده: ایلیا
فراهانی
■ ناشر: آگه

کتاب «شیخ تام جود: موسیقی عامه‌پسند در آمریکا» درباره سیر موسیقی عامه‌پسند آمریکا از بلوز تا جز و فولک... است. این کتاب با پرداختن به بسیاری از خوانندگان سبک‌های مختلف موسیقی مردمی آمریکا و خوانندگان و موزیسین‌های بزرگی همچون باب دیلن و استیو ارل، بر اهمیت هنری این موسیقی در کنار اقبال مردمی‌شان صحنه گذاشته و ریشه‌های شان را در تاریخ معاصر آمریکا پی می‌گیرد.

چیرگی بدون جدال

■ نویسنده: کنی ورنر
■ مترجم: امیر شهابی
■ ناشر: نقش جهان

موسیقی می‌تواند مانند رعدوبرقی در آسمان از نوازنده ساطع شود، به شرط آنکه نوازنده در زندان افکار خود محبوس نشده باشد. هنر جوان‌ناکارآمدی که به‌طور گسترده، در سیستم‌های آموزش موسیقی، دیده می‌شوند، بدانند که تمرینات ارائه‌شده نیاز آنها به کتب و روش‌های دیگر را از بین خواهد برد. این کتاب، به آنان کمک می‌کند در قدم‌هایی که برای پیشرفت برمی‌دارند، تمامی تئوری‌ها و روش‌ها را کنار بگذارند.

